

Аналіз стану фізичного виховання у вищих навчальних закладах

Клімакова С.М.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Анотації:

Організація фізичного виховання у вузах недостатньо ефективна для підвищення рівня фізичної підготовленості, здоров'я, мотивації і інтересів студентів до занять фізичними вправами і спортом. Представлені результати анкетування про ставлення студентів до занять фізичним вихованням у педагогічних вищих навчальних закладах. З'ясовані причини поганого ставлення студентів до занять фізичним вихованням.

Клімакова С.Н. Анализ состояния физического воспитания в высших учебных заведениях. Организация физического воспитания в вузах недостаточно эффективна для повышения уровня физической подготовленности, здоровья, мотивации и интересов студентов к занятиям физическими упражнениями и спортом. Представлены результаты анкетирования об отношении студентов к занятиям физическим воспитанием в педагогических высших учебных заведениях. Выяснены причины плохого отношения студентов к занятиям физическим воспитанием.

Klimakova S.N. Analysis of a state of physical education in higher educational establishments. Organization of physical training in high schools is insufficiently effective for increase of level of physical readiness, health, motivation and interests of students to employment by physical exercises and sports. Results of questioning about the relation of students to employment by physical training in pedagogical higher educational institutions are presented the reasons of the bad relation of students to employment by physical training are sorted out.

Ключові слова:

фізичне виховання, студент, здоровий спосіб життя, організація занять.

физическое воспитание, студент, здоровый образ жизни, организация занятий.

physical training, the student, a healthy way of life, the organization of employment.

Вступ.

Державною національною програмою „Освіта” (Україна XXI століття), програмою „Вчитель”, Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті передбачаються дії, спрямовані на створення умов, які б сприяли підвищенню якості підготовки вчителя. В останні роки значно виросла кількість досліджень, щодо проблем фізичного виховання студентів. Однак спроби вписати дані новачки у рамки традиційно організованого педагогічного процесу не дають достатнього результату.

В умовах оволодіння студентами збільшеним обсягом інформації, розвиток їх творчості і самостійності викликає потребу в інтенсифікації навчального процесу, оскільки неможливим є збільшення часу на навчання у ВНЗ. З іншого боку, підвищення вимог до навчання викликає необхідність збільшення уваги до стану здоров'я студентів, зокрема засобами фізичного виховання, режиму навчальної діяльності тощо. Сьогодні спостерігається тенденція зниження стану здоров'я студентів, збільшується кількість студентів, які займаються в спеціальних медичних групах. Майже 90% молоді мають відхилення в стані здоров'я, а понад 50% – погану фізичну підготовленість (О.В. Дрозд 1998, О.Д. Дубогай 1995, Г.П. Апанасенко, Л.П. Довженко 2007). На думку ряду авторів (С.М.Канішевський 1997, 2005, В.В.Старшинов 1986 тощо) у більшості студентів не сформовано потребу турбуватися про своє здоров'я та бажання займатися фізичними вправами. Студенти байдуже відносяться до змісту обов'язкових занять з фізичного виховання (С.М. Канішевський 1997, В.А. Романенко 2005, О.І. Подлесний 2007, тощо).

Навчальний процес з фізичного виховання у ВНЗ є невід'ємною складовою у структурі підготовки спеціалістів всіх напрямків. Його зміст регламентується відповідними нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки України та базовою про-

грамою з фізичного виховання. Ряд авторів (А.І. Драчук 2001, С.М. Канішевський та ін. 2008, М.Д. Зубалій та ін. 2008) відмічають, що організація фізичного виховання в вузах недостатньо ефективна для підвищення рівня фізичної підготовленості, здоров'я, мотивації і інтересів значної кількості студентів до занять фізичними вправами і спортом.

Впровадження в учбовий процес кредитно-модульної системи змушує вузи скорочувати обсяг годин на непрофільюючі предмети, до яких відносять і фізичне виховання. Скорочення обсягу годин веде до зниження ефективності занять з фізичного виховання щодо вирішення проблем гіподинамії, зміцнення здоров'я, розвитку професійно важливих фізичних та психофізіологічних якостей.

З іншого боку, маємо потребу в здоровому, працездатному вчителі сучасного ЗНЗ, що ставить підвищені вимоги до здоров'я студентів педагогічних ВНЗ – формування нової ідеології та культури зміцнення здоров'я учнів; формування загальної культури особистості й здорового образу життя; підвищення імунітету для роботи в дитячому колективі. Ці проблеми повинен вирішувати предмет «фізичне виховання», години на який постійно скорочуються – з 4 годин на тиждень на всіх курсах (за винятком останнього семестру) у 1998 р. до 2-4 годин на тиждень на 1-2 курсах та 2 годин на тиждень на 3-4 курсах (за винятком останнього семестру) у 2010 р. Таким чином виникає проблема формування фізичної культури студента у скорочені терміни.

Робота виконана у відповідності до плану НДР Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Метою даної статті стало з'ясування ставлення студентів до занять фізичним вихованням у ВНЗ. Завданнями статті є: 1) визначення ставлення студентів до фізичного виховання у педагогічних ВНЗ; 2) з'ясування проблем в організації фізичного виховання

студентів; 3) пошук шляхів подолання виявлених студентами проблем у навчання фізичному вихованню.

Результати дослідження.

Нами у квітні 2011 р. було проведено анкетування студентів I і IV курсів. Анкетування проводилося на базі ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. В анкетуванні прийняли участь 150 студентів I курсів і 150 студентів IV курсів.

В анкетуванні з'ясувалися такі питання: ставлення до фізичного виховання сім'ї та друзів студента; ставлення студента до свого здоров'я та здорового способу життя; вплив занять фізичним вихованням на здоров'я студента; ставлення студента до змісту занять, організації занять та розподілу навчального матеріалу; можливість займатися фізичним вихованням в секціях замість обов'язкових занять і яким видом спорту; пропозиції, щодо змін у викладанні фізичного виховання у ВНЗ.

В ході дослідження були отримані такі результати:

1. З питання про ставлення до фізичного виховання сім'ї та друзів студента з'ясувалося, що:

Ставлення сім'ї до фізичного виховання – добре ставляться I курс – 77,2% студентів, IV курс – 86,9% студентів; негативно або байдуже ставляться I курс – 22,8% студентів IV курс – 13,1% студентів. Ставлення друзів і ровесників до фізичного виховання – добре ставляться – I курс 89,8% студентів IV курс 90,2% студентів; байдуже ставляться – I курс 10,2% студентів IV курс 9,8% студентів. Таким чином спостерігається тенденція позитивного ставлення сім'ї до занять фізичною культурою і спортом як на I курсі (77,2%) так і на IV курсі (86,9%), а також позитивне ставлення спостерігається і в оточенні студентів (89,8%) друзів на I курсі та (90,2%) друзів на IV курсі займаються фізичною культурою і спортом. Тобто у цілому відношення оточуючого середовища студента педагогічного ВНЗ до занять фізичним вихованням і спортом можна вважати позитивним. Але виникає питання, якщо оточуюче середовище студента ставиться позитивно до занять фізичним вихованням і спортом, у самих студентів є змога постійно займатися фізичною культурою на заняттях, то чому самі студенти неохоче відвідують заняття з фізичного виховання? Ми зробили припущення, що причина криється у їх особистому ставленні до свого здоров'я та здорового способу життя. Для перевірки цього твердження студентам були задані питання які з'ясували їх особисте ставлення до свого здоров'я та здорового способу життя.

Так на питання, чи мають студенти потребу турбуватися про своє здоров'я та бажання займатися фізичними вправами отримані такі результати: мають – 71,8% I курс і 73,7% IV курс; не мають потреби – 7,7% I курс і 9,8% IV курс; не ставили собі такого питання – 20,5% I курс і 16,5% IV курс. Тобто майже третина студентів на I і IV курсі байдуже ставляться до свого здоров'я і фізичної культури.

На питання, чи дотримуються студенти здорового способу життя були такі відповіді: так – 20,5% I курс і 27,8% IV курс; намагаються дотримуватися – 67,9%

I курс і 63,2% IV курс; не дотримуються – 11,6% I курс і 9% IV курс. Отже на IV курсі студенти дещо відповідальніші стають за своє здоров'я, але більша частина ще над цим не розмірковувала.

На питання, чи дозволяє стан здоров'я студенту займатися фізичною культурою у ВНЗ – 81,7% студентів I курсу і 78,7% студентів IV курсу відповіли що їх стан здоров'я дозволяє займатися фізичною культурою у загальній групі і займатися додатково одним із видів спорту, а 19,3% студентів I курсу і 21,3% студентів IV курсу відповіли, що їх стан здоров'я не дозволяє займатися у загальній групі і вони займаються у спеціальній медичній групі.

На питання, чи вважають студенти, що фізичне виховання у ВНЗ сприяє формуванню в них здорового способу життя студенти відповіли: вважаю, що так 60,5% I курс і 58,2% IV курс; вважаю, що ні 23,1% I курс і 21,3% IV курс; ніяк не вважаю – 16,4% I курс і 20,5% IV курс. Хоча при цьому відповідальнішими за своє здоров'я вони стають на 7,3%. 64,1% студентів I курсу і 67,2% студентів IV курсу вважають, що заняття фізичним вихованням у ВНЗ сприяють покращенню здоров'я, а 35,9% студентів I курсу і 31,8% студентів IV курсу вважають, що заняття фізичним вихованням у ВНЗ не сприяють покращенню здоров'я. Отримавши відповіді на питання про особисте ставлення студентів до свого здоров'я та здорового способу життя можна сказати, що більша кількість студентів як I та і IV курсів: мають потребу турбуватися про своє здоров'я та бажання займатися фізичними вправами (71,8% I курс і 73,7% IV курс); дотримуються або намагаються дотримуватися здорового способу життя також більша частина студентів (88,4% I курс і 91% IV курс); 81,7% студентів I курсу і 78,7% студентів IV курсу стан здоров'я дозволяє займатися фізичною культурою у загальній групі і займатися додатково одним із видів спорту; більша кількість студентів вважають, що фізичне виховання у ВНЗ сприяє їх особистому здоровому способу життя (60,5% I курс і 58,2% IV курс); 64,1% студентів I курсу і 67,2% студентів IV курсу вважають, що заняття фізичним вихованням у ВНЗ сприяють покращенню здоров'я. Таким чином особисте ставлення до свого здоров'я та здорового способу життя у більшості студентів позитивне і більша частина студентів визначилась у тому, що фізичне виховання у ВНЗ сприяє здоровому способу життя та покращенню здоров'я.

І знову виникає питання, якщо особисте ставлення студента до занять фізичним вихованням і спортом позитивне, то чому студенти неохоче відвідують заняття з фізичного виховання? Може причина криється у змісті занять їх організації та розподілі навчального матеріалу?

Для цього студентам були задані питання, які з'ясували їх ставлення до організації занять, змісту занять та розподілу навчального матеріалу. Відповідно до організації занять з фізичного виховання були отримані такі відповіді: 37,5% студентів I курсу і 38,3% студентів IV курсу визначили що заняття проводяться цікаво, мають пізнавальний ефект і оптимальне

навантаження; 9,8% студентів I курсу і 10,6% студентів IV курсу ходять на заняття фізичним вихованням із задоволенням; 24,5% студентів I курсу і 24,8% студентів IV курсу визначилися в тому, що заняття не цікаві, одноманітні з високим рівнем навантаження; 9,8% студентів I курсу і 15,6% студентів IV курсу не задовольняє матеріально-технічна база та інвентар для проведення занять з фізичного виховання; а 18,4% студентів I курсу і 10,6% студентів IV курсу ходять і ходили на заняття примусово. Тобто більше 40% студентів I та IV курсів не задоволені організацією навчального процесу з фізичного виховання.

Відповідно до змісту обов'язкових занять з фізичного виховання – 39,7% студентам I курсу і 46,5% студентам IV курсу зміст занять подобається; 38,5% студентам I курсу і 26,5% студентам IV курсу зміст занять не подобається; 21,8% студентів I курсу і 27% студентів IV курсу байдуже ставляться до змісту занять. Тобто більше 60% студентів не є задоволеними змістом занять. Причому студентам IV курсу він подобається більше. Відповідно до розподілу навчального матеріалу за кредитно-модульною системою – 46,2% студентам I курсу і 43,4% студентам IV курсу розподіл навчального матеріалу подобається; 43,6% студентам I курсу і 26,2% студентам IV курсу розподіл навчального матеріалу не подобається; 10,2% студентів I курсу і 30,4% студентів IV курсу байдуже ставляться до розподілу навчального матеріалу за кредитно-модульною системою. Тобто к I курсу студенти вже не цікавляться навчанням фізичному вихованню за кредитно модульною системою.

На питання задане студентам, чи хотіли б ви збільшити кількість занять з фізичного виховання у вашому розкладі – 70,5% студентів I курсу і 55,7% студентів IV курсу відповіли ні; 21,8% студентів I курсу і 34,5% студентів IV курсу відповіли так; 7,7% студентів I курсу і 9,8% студентів IV курсу відповіли, що їм байдуже. Ці дані протилежні тому, що студенти хотіли б займатися фізичними вправами, тобто їх влаштовує кількість занять з фізичного виховання. 42,3% студентів I курсу і 38,5% студентів IV курсу відмітили, що їх влаштовує те, як організована підготовка з фізичного виховання у нашому вузі; 41,1% студентів I курсу і 28,7% студентів IV курсу не влаштовує те як організована підготовка з фізичного виховання у нашому вузі; а 21,8% студентам I курсу і 31,9% студентів IV курсу байдуже, що до цього питання. Знов-таки маємо незадоволення студентами організацією фізичним вихованням у ВНЗ.

Отже з питання щодо організації занять, змісту занять та розподілу навчального матеріалу немає позитивної тенденції як у попередніх питаннях:

- заняття з фізичного виховання подобаються, проводяться цікаво і мають пізнавальний ефект та оптимальне навантаження 47,3% студентів I курсу та 48,9% студентів IV курсу; не подобається організація занять, не задовольняє матеріально-технічна база, а також ходять на заняття примусово 52,7% студентам I курсу та 51,3% студентам IV курсу;

- також більшій кількості студентів не подобається або вони байдуже ставляться до змісту обов'язкових занять (60,3% – I курс, 53,5% – IV курс) і меншій кількості студентів подобається зміст обов'язкових занять (39,7% I курс, 46,5% – IV курс);
- розподіл навчального матеріалу за кредитно-модульною системою не подобається також більшій кількості студентів або їм байдуже (53,8% – I курс, 56,6% – IV курс), і меншій кількості студентів подобається розподіл навчального матеріалу за кредитно модульною системою (46,2% – I курс, 43,4% -IV курс)
- не хотіли б збільшити кількість занять з фізичного виховання у розкладі 70,5% студентів I курсу, 55,7% студентів IV курсу – це також більша кількість студентів;
- не влаштовує організація фізичного виховання у нашому ВУЗі, або байдуже ставлення до цього питання у 61,9% студентів I курсу та у 60,6% студентів IV курсу.

Таким чином було з'ясовано, що у більшій кількості студентів виявилися негативне або байдуже ставлення до організації занять, змісту занять та розподілу навчального матеріалу на заняттях з фізичного виховання. Це в цілому свідчить про їх пасивну життєву позицію і про байдужість до свого здоров'я.

Ми з'ясували думку студентів щодо можливості займатися фізичним вихованням в секціях замість обов'язкових занять і якими видами спорту студенти хотіли б займатися були отримані такі результати:

- можливість займатися фізичним вихованням в секціях подобається 60% студентів I курсу і 58,2% студентів IV курсу; можливість займатися фізичним вихованням в секціях не подобається 11,5% студентів I курсу і 12,3% студентів IV курсу; байдуже відносяться до цього питання 29,5% студентів I курсу і 29,5% студентів IV курсу;
- студенти I курсу розподілили види спорту, якими б вони хотіли займатися наступним чином: музично-ритмічне виховання – 23,6%, спортивні ігри -17,9%, плавання – 13,6%, гімнастика – 12,8%, інші види спорту – 10,7%, легка атлетика – 7,8%, фехтування – 6,4%, лижи – 3,6%, ніяк не визначилися – 3,6%;
- студенти IV курсу розподілили види спорту, якими б вони хотіли займатися у такому порядку: спортивні ігри – 21,8%, плавання – 17,3%, музично-ритмічне виховання – 13,5%, легка атлетика – 13,5%, гімнастика -11,6%, фехтування – 10,5%, лижи – 6,8%, інші види спорту 4,1%, ніяк не визначилися – 0,9%.

Отже більша кількість студентів (60% – I курс і 58,2% – IV курс) визначилась в тому, що їм подобається можливість займатися фізичним вихованням в секціях. Найбільш популярними видами спорту за думкою студентів I і IV курсів виявилися: спортивні ігри, музично-ритмічне виховання, плавання, легка атлетика, гімнастика. Спостерігаємо зміни у інтересі до фізичного виховання.

Стосовно пропозицій, щодо змін у викладанні фізичного виховання у ВНЗ – 46,2% студентів I курсу та 52,4% студентів IV курсу не внесли ніяких пропозицій нижче ми викладаємо ті основні пропозиції, що були внесені студентами.

I курс: більше різноманітності, бо через одноманітність зникає інтерес до занять фізкультурою; більше часу виділяти на спортивні ігри; не вводити фехтування у фізичне виховання, це не актуально і вжитті не пригодиться; зменшити навантаження на заняттях з фізичного виховання; зменшити тривалість розминки на заняттях з фізичного виховання; займатися лише в секції замість занять фізичним вихованням; додати аеробіку для дівчат; щоб заняття були цікавими, щоб частіше проводилися змагання; фехтування змінити на те ж саме плавання, чи хоча б на легку атлетику; збільшити кількість інвентарю та різноманітні види фізичного навантаження; замість 3,5 років 1 рік і менше нормативів; зробити обов'язковими заняття з фізичного виховання; займатися фізичним вихованням у секціях за бажанням у вільний та зручний час, а не ходити на обов'язкові пари після яких навіть немає змоги прийняти душ; прибрати нормативи, бо у всіх різний рівень фізичної підготовки і комусь важко їх здавати, а також вони впливають на формування оцінки; вважаю предмет фізичне виховання не потрібним у ВНЗ оскільки сюди приходять отримувати професійні знання; ввести факультативи, щоб це не було примусово; змінити ставлення до фізичного виховання з боку адміністрації нашого ВУЗу, щоб більше звертали увагу на фізичне виховання студентів; спорт – це особисте діло кожного, не обов'язково змушувати людей ходити на заняття фізичним вихованням; на заняттях з фехтування більше уваги приділяти вправам на фехтування, а не просто фізичним вправам.

IV курс: перетворити примусові заняття на секції; зміст уроків непогано було б зробити більш цікавим та різноманітним; покращити стан матеріально-технічної бази для проведення занять з фізичного виховання; треба повністю змінити систему фізичного виховання у ВУЗі; можливість ходити на фехтування у II зміну; щоб кожна група студентів займалась тим видом спорту який їм подобається більше і менше часу витрачати на розминку; збільшити уроки з плавання; більше часу для занять спортивними іграми; більше пар на свіжому повітрі; скоротити час розминки на заняттях і надати перевагу і більше часу спортивним іграм, фехтуванню, гімнастиці і т.д.; зменшити фізичне навантаження на заняттях; фізичне виховання потрібно зробити окремо від інших занять, щоб була змога більше уваги приділяти заняттям, а не бігти на наступну пару.

Ці пропозиції доволі цікаві як на I так і на IV курсі студенти прагнуть до різноманітності занять; бажають зменшити фізичне навантаження на заняттях; зменшити тривалість розминки на заняттях; пропонують перетворити примусові заняття на секції;

покращити стан матеріально-технічної бази для проведення занять з фізичного виховання. Студенти I курсу пропонують – прибрати нормативи у фізичному вихованні; замість 3,5 років займатися фізичним вихованням 1 рік; деякі взагалі вважають, що фізичне виховання не потрібне для отримання професійних знань; деякі просять змінити ставлення до фізичного виховання з боку адміністрації. Студенти IV курсу пропонують – повністю змінити систему фізичного виховання у ВУЗі; надати можливість ходити на пари з фізичного виховання у II зміну, або окремо від інших занять, щоб була змога більше уваги приділяти заняттям, а не бігти на наступну пару.

Висновки.

Нами було виявлено, що відношення оточуючого середовища студента до занять фізичним вихованням і спортом в цілому позитивне, особисте ставлення до свого здоров'я та здорового способу життя у більшості студентів позитивне і більша частина студентів визначилась у тому, що фізичне виховання у ВНЗ сприяє здоровому способу життя та покращенню здоров'я. Але у більшості студентів виявилися негативне або байдуже ставлення до організації занять, змісту занять та розподілу навчального матеріалу на заняттях з фізичного виховання, а також більша кількість студентів (60% – I курс і 58,2% – IV курс) визначилась в тому, що їм подобається можливість займатися фізичним вихованням в секціях. Найбільш популярними видами спорту за думкою студентів I і IV курсів виявилися: спортивні ігри, музично-ритмічне виховання, плавання, легка атлетика, гімнастика. Студентами також були зроблені цікаві пропозиції які в основному стосуються організації занять. Таким чином, фізичне виховання у педагогічних ВНЗ як навчальна дисципліна вимагає нових підходів до організації занять, відбору змісту, форм і методів навчання, врахування особистостей фізичної культури кожного студента.

Перспективами подальших досліджень є пошук шляхів інтенсифікації навчання фізичному вихованню студентів педагогічних ВНЗ.

Література:

1. Базильчук В.Б. Організаційні засади активізації спортивно-оздоровчої діяльності студентів в умовах вищого навчального закладу: Автореф. дис...канд. наук з фіз.. виховання: 24.00.02 / Львів. держ. ін-т фіз. культури. / В.Б. Базильчук. – Л., 2004. – 22 с.
2. Драчук А.І. Оптимізація фізичного виховання студентів вищих закладів освіти гуманітарного профілю: Автореф. дис...канд. наук з фіз.. виховання і спорту: 24.00.02/Львів. держ. ін-т фіз. культури. / А.І. Драчук. – Л., 2001. – 20 с.
3. Дубогай О.Д. Методика фізичного виховання студентів віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. Навчальний посібник / О.Д. Дубогай, В.І. Завадський, Ю.О. Короп. – Луцьк, 1995. – 362 с.
4. Турчина Н.І. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів вузів на різних курсах навчання: Автореф. дис... канд. пед. наук / Н.І. Турчина. – Київ, 2009. – 23 с.

Надійшла до редакції 05.11.2011 р.
Климакова Светлана Николаевна
sport2005@bk.ru